

Alta volada de Pierre Restany Recuperem-la!

Jaume Queralt

No és pas petita la plusvàlua que un crític i pensador de l'art de la volada d'un Pierre Restany (1930-2003) podria donar a l'art de la Catalunya del nord! Només pel sol fet d'interessar-se per ell. Es vulgui o no —els detractors no moren mai— representava un factor d'elevació, d'acceleració i renovació del debat artístic. Per aconseguir aquesta plusvàlua, se li va fer vore. I vaig ser un d'aquests, perquè aleshores m'ho permetia la doble feina al diari *L'Indépendant* i a l'EBAP (Escola de Belles Arts de Perpinyà). No es mostrà mai indiferent, almenys quan amb l'afincament dels seus pares als Banys d'Arles tingué motius de venir-hi més sovint. Tenia molt afecte pels seus pares. Però la seva feina no es podia tancar en un territori (ni que fos el seu propi niu) limitat, bornat per la Corbera al nord i l'Albera al sud. La seva feina, des de feia temps, es desplegava amb veles europees, internacionals. L'art és el gran efector de mundialisme. Les *disputacions* de Restany, teòric i crític, transcendien el Canigó i les pinzellades dels seus creients. Anava d'una capital a l'altra, d'una Biennal a una Dokumenta, reconegut com un senyor entre els senyors.

L'atenció que ens podria consentir a Perpinyà sols revestiria un aspecte suaument patern. No pas condescendent. Suau, car tal era el seu caràcter. Tampoc es pot dir, d'altra banda, que hom coneixia *aquest senyor* perquè tal dia, en tal lloc, va acceptar la circumstància d'un encontre i d'una conversa i, molt amablement, amb sa veu clara, pausada i legítimament presumida ens havia convidat a acompanyar-lo al restaurant o fins a l'hotel, fent tertúlia, bevent whisky i fumant puros a la barra del bar.

Són aquestes, admetem-ho, relacions ben banals i superficials, de cortesia. Però, en aquests rars, intermitents i, ben entès, agradables moments, ens resultava sempre oportú assabentar-nos *del que se feia pel món...* Ell, rodamón, implicat i serè, jugant amb la muntura de les seves ulleres o el cigar que no havia trigat gaire a encendre, ens aclaria la *situació internacional*. L'art era: del costat cara de la creació, i del costat creu del mercat d'art (o *design* que, aleshores, era una de les seves activitats professionals).

La veritat és que Restany no profunditzava, evocava. Nosaltres, professors provincianets (criats per a l'espera d'algun nou Messies), tampoc no ens hauríem sentit aptes per armar la més mínima contradicció. No es contradiu una bandera. Restany quedava a l'altura de tòpics periodístics, d'esquemes sintètics generals. No s'endinsava gaire dins secrets o misteris. No era pas per vanitat i menyspreu, era, al meu parer, per a protegir-se. I no perdre el temps. Passar una estona convivial, sí, però no volia perdre els esperits en racionacions esotèriques o guerrilleres.

Restany, a més, ens veia talment llameners de tot el que florejava als seus llavis, i talment espies de qualsevol inflexió de la seva veu, que potser ens revelaria ara una punteta de crítica o qualche subtil concepte novell. No es volia, penso, deixar *canibalitzar* en un paper de gurú, no ho era pas, però la seva barbassa, l'abundant cabellera i els reflexos de les seves ulleres podien, eventualment, suggerir-ho. De fet, la seva fesomia de savi barrejava els rostres filosòfics d'un G. Bachelard i d'un F. Châtelet. Era ja tot un personatge: de cultura, d'imatge! Els seus llibres i articles, els seus càrrecs, les seves actuacions, la seva autoria i el seu prestigi ens l'havia hipostasiat i fet, almenys per a vostre servidor, un referent absolut que es respectava com a inventor i... català. Ens hi atansàvem amb delit de saber i també amb aquesta timidesa que trava les sabates dels que no saben...

El vaig conèixer per primera vegada pel 1982 a la tranquil·la ciutat d'Albi (al Tarn) on s'organitzaven trobades sobre temàtiques de "tecnologies del futur i futur de la cultura". A Albi vaig trobar l'amic i pintor Jean-Louis Vila —també hi havia, recordo, Balbino Giner. Vila, que me'l va presentar, sol·licità la mirada experta de Restany per unes obres que acabava de fer i que duia al seu cotxe. Fill d'Elna i antic alumne de l'Escola de Belles Arts de Perpinyà, Vila feia aleshores de professor del costat de La Seyne o de Marsella.

L'horeta que passàrem els tres junts em va semblar interessat pel que hi havia "*de neuf*" a la Catalunya del nord (ell s'expressava en un francès acadèmic, ben segellat conceptualment, lentament, no per escoltar-se a si mateix com es fa sovint, sinó per fer-se ben entendre). Sobretot s'informà del que es feia a l'escola de Belles Arts on treballava llavors vostre servidor compaginant la història i la sociologia de l'art. La nostra escola, en pocs anys, i fruit de l'empenta que li havien donat la reforma radical de l'ensenyament plàstic dels anys setanta a l'*Hexàgon* i, consegüentment, a l'arribada de professors rebels

i “fomentadors” d’art contemporani (Michel Bertrand, André Valensi, Pascal Fancony, Serge Fauchier), s’havia fet reconèixer molt positivament arreu de l’Estat francès. Jacques Lepage, Bernard Lamarche Vadel, Pierre Gaudibert (tots ells coneguts de Restany) hi varen contribuir.

Que Restany, ambaixador d’avantguarda, fos present a Albi no era res d’extraordinari. No era pas, ell, un dels capdavaners (entre els poquets de les dècades dels anys setanta i vuitanta) dels qui portaven atenció a noves problemàtiques, noves tecnologies, noves formes d’expressió i de mostra de les obres? Problemàtiques per capgirar i renovar l’art (el mur de Berlín, se’l derrocarà només el 1989, i amb ell el clima d’utopies que llavors burxava les pedagogies) que rodejaven també l’EBAP —pudor provincial d’un poble encara ruralíssim— sense penetrar-hi veritablement i arrelar-s’hi. Crítica de la televisió, manipulacions d’imatges, emergència i desenvolupament de la informàtica i del vídeo (tant dins un ús sociològic com dins un ús creatiu)...

Dos artistes significatius de noves sensibilitats i nous experiments plàstics són Fred Forest i Joan Rabascall —el català de París. Ambdós estimulats i defensats precisament per Restany. L’un i l’altre s’havien manifestat ja a Perpinyà. El primer actuant en l’àmbit de la ciutat i de la premsa, el segon intervenint mensualment a l’escola d’art.

Fred Forest vingué el 1976 (amb Hervé Fischer i J.-P. Thénot del Col·lectiu d’Art Sociològic) a fer un treball sobre el terreny urbà i humà, al centre de la ciutat i a dos altres barris. Aquest treball *in situ* durà dues bones setmanes i els diaris en parlaren repetidament.

Joan Rabascall vingué el 1980. Era el període del seu famós treball sobre la frontera “*La Voix de son maître / La voz de su amo*” i del qual el periòdic *La Nova Falç* va parlar.

Ni Forest ni Rabascall amagaren durant els contactes amb Pierre Restany l’admiració, el respecte i el deute que hi tenien. No consideraven que estigués fora de lloc, a l’inrevés d’alguns detractors del pare dels *Nouveaux Réalistes*.

Restany, l’humanista, no alçava la *catalanitat* com una bandera; però tampoc la negava. El que *passava* a la Catalunya del nord, el franquejament del Pirineu, el perfum cosmopolita de Barcelona, la nova democràcia consolidant-se li semblaven coses sanes, útils i esperançadores. El que passava al *seu* país el va animar suficientment perquè es persuadís de venir a Perpinyà (i per fi amb uns motius que no eren familiars).

La fórmula d’un debat li convenia “*à merveille*”. No volia, de cap manera, que se l’acollís com una mena d’evangelitzador d’indis. Al *seu* país (deixat de jove per seguir els seus pares al Marroc) no se’l coneixia, excepte en cercles molt reduïts d’afezionats a l’art contemporani i consumidors de més o menys efímeres revistes que n’il·luminaven els senders. Els diaris locals l’ignoraven. Allò que ningú és profeta al *seu* país! Tanmateix serà una revisteta nord-catalana, *Sant Joan i Barres*, que gosà inserir (mercès a l’entremesa de J. L.

Vila que en féu una presentació) la versió catalana del *Manifesto do Rio Negro-Naturalismo integral* de 1978 (primavera del 1980, n. 78). Aquesta va ser la seva primera aparició *popular* i mediàtica nord-catalana.

Per segona vegada, en relació amb Restany, he mencionat el cognom del pintor Vila, no es pot negligir el seu rol per facilitar l'apropament del crític català a les institucions nord-catalanes. La relació entre Vila i Restany no només la lligava una *simpatia territorial*. El gran crític no ignorava el treball del seu *compatrici*. En aquells anys Vila era un pintor *que estava pujant*. 1975: se'l convida a la *Biennial de pintura* de París i figura a la mostra —inspirada pel Joan Miró— *Seny i Rauxa* al Centre Beaubourg-Pompidou que agrupa onze artistes catalans (entre els quals G. Badin i J. Capdeville per Catalunya); 1977: a Bages, en un Festival de cultura catalana cosigna i escampa en francès i català un “manifest” que els talla de la tradició rossellonesa (de Rigau i Maillol) i els connecta a la via sud-catalana moderna de Miró i, sobretot, Tàpies. El crític Marcellin Pleyne l'havia triat per un dels “3 *parti-pris*” dedicats a exposar les “Tendances de l'art en France de 1968-1978/9 (ARC PARÍS, Museu d'Art Modern de la Vila de París)”.

Vila, molt actiu i present, esdevenia als ulls dels observadors un bon exemple d'un creador amb estendard d'art vivent, com en el seu temps ho va ser Marcel Gili en el camp de l'escultura.

A Restany li féu realment il·lusió el canvi d'escenari intel·lectual i artístic al peu del Canigó, la fixació del qual tapa molt més que obre perspectives (Joan Borrell ho puntualitzà al moment de la *Mostra* del 1979). Canvi simbolitzat per la inauguració el 1970, a Perpinyà, de la galeria Th. Roussel, per les cites d'estiu del matrimoni Maso a Castelnou (on gairebé desfila tot “Dau al set”), i del matrimoni Dauré el Castell de Jau (Cases de Pena, 1977: *Art actuel américain et européen*), i per la nominació el 1984 de Josefina Matamoros com a conservadora del Museu de Ceret, després d'una feina pionera a la direcció del CDACC, on va obrir un espai d'art contemporani —amb el suport de gent com Joan Borrell, Patrick Gifreu i, també, Joan Rabascall... Es concretà aleshores un “itinerari” París-Perpinyà-Barcelona/Barcelona-Perpinyà-París, el mèrit del qual fou l'oxigenització d'un tros de la terra *tan ufana sota la capa del sol*.

Qui sap si no va ser aquella “sardana de la pau” oferta per Picasso a Ceret el 1953, o l'enigmàtic telegrama (“*Fais-sous moi*”) que Marcel Duchamp envià des de Perpinyà el 4 de l'abril del 1959, sumats al viatge triomfal de Dalí a Ceret i Perpinyà de 1965 (seguint la presentació a Nova York de la seva obra sobre l'estació de Perpinyà), a *Impact 1* al MAM de Ceret el 1966. La mostra *Supports/Surfaces* de 1969 —el grup ja no existia— la galeria La Main de Fer a Perpinyà (el grup ja no existia) i *Impact 2* de 1972, que endegaren i vertebraren un nou espai artístic a la Catalunya del nord... Vint anys! I una més gran visibilitat. D'altra banda també es llegia millor la catalanitat, culturalment i

KITSCH, CANNIBALISME ET CATALOGNE

Chroniques de l'art vivant, n.21, juin 1971

Quand il était en garnison à Huesca, sur une autre planète, dans le paysage lunaire de l'Aragon, le sergent Antoni Miralda se doutait-il que le service militaire allait marquer pour toujours sa vision du monde, des hommes et des choses ? Les croquis hâtifs de 1963 étaient le germe de la série des grands dessins exposés en 1966 à l'ICA de Londres et surtout le début de la grande invasion des petits soldats en plastique blanc qui depuis quatre ans se sont répandus un peu partout sur des chaises, des tables, des armoires, des daniels, des colonnes, des statues. Aujourd'hui le sous-lieutenant de réserve d'infanterie Miralda a bien mérité de l'armée. Il a gagné d'énervantes batailles en chambre, relevé la garde sur un mouchoir de poche, fait évoluer des divisions sur un tourne-disque. Dans cette école de guerre miniature qu'est son atelier parisien, il a monté et démonté tous les mécanismes, tous les règlements de la discipline militaire. Dino Buzzati me disait un jour que le service militaire avait constitué une étape décisive dans sa formation, en le sensibilisant à l'extrême à tous les rituels de la vie quotidienne. Eh bien, en voilà une éclatante confirmation ! Que la parade finisse dans une lessiveuse et l'assaut dans une accumulation de corps-à-corps, l'analyse critique de Miralda est toujours réaliste et lucide. Il connaît parfaitement les ré-

gles du jeu. La parodie ne fait qu'en accentuer l'inevitable immanence, l'abstraite horreur, la pathétique vanité. Grande dévoreuse d'hommes, l'armée est cannibale. D'un cannibalisme moral et mental qui a ses codes et ses règles. Je m'aperçois aujourd'hui combien il était normal, nécessaire, fatal que Miralda assume intégralement ce transfert rituel, que la grande marée blanche devienne comestible, que l'invasion des soldats-criquets se change en un fleuve figé de sucre-glace et de meringue. Les premiers gâteaux-jardins et cakes-garages réalisés par Antoni Miralda en collaboration avec Dorothea Selz datent de 1967 et depuis lors le couple Miralda-Selz a acquis une solide réputation de "traiteur-coloriste". Ils sont passés du sucre à la couleur, de l'architecture pâtisseries à l'action directe sur l'alimentation générale. Ils colorent le pain de campagne en rouge sang et le rizotto en vert Véronèse, ils versent du bleu de Méthylène dans la vodka et du jus d'épinards dans l'eau de Vichy. Leur repas coloré chez Givaudan a constitué l'apothéose insolite de la dernière saison de l'underground parisien. Les quelques snobs du Faubourg Saint-Germain égarés là se souviendront longtemps du poulet bleu, du whisky jaune d'œuf et du vert de la salade verte.

Dans ce monde de la prolifération digestive Miralda n'est pas seul. Il se situe à égale distance de Malaval et de Spoerri, qui sont de plus de dix ans ses aînés. Malaval a submergé commodités et fautes d'une mer de bave en papier mâché. Il a conçu la métamorphose écumante du Parc de Saint-Cloud et un fantastique Carnaval de la Bulle de Savon. Mais son anthropophagie est pessimiste : l'aliment blanc de Malaval est un cancer destructeur. Spoerri, le chef Daniel du Restaurant de la Galerie J, le prince des gastronomes de l'Est-Art pratique un humour cannibale très subtil. Spéculant sur le narcissisme de ses hôtes, il invite les artistes à consommer leur propre œuvre : "attention, œuvre d'art..." Miralda serait plutôt un ogre-dandy baroque, un Saturne-Sanson-hippie dévoreur de temples de guimauve. Son baroque éperdu est celui du "divin" Dali, son paranoïaque compatriote catalan. C'est le cannibalisme du rhinocéros-chou-fleur qui bouffe du Vermeer. C'est aussi le baroque de ce grand avaloir de courbes de niveau et structures naturelles que fut Gaudi, encore un autre génie catalan et cannibale. Décidément la source poétique de l'Ober-kitsch catalan n'est pas tarie. Miralda est en train de prendre la relève. Superbement. Divinement.

Gaudiennement. Fidèles à leur fondamental fétichisme rituel, Miralda et Dorothea Selz, auxquels s'étaient joints deux autres catalans de Paris, Joan Rabascall et Jaume Xifra ont organisé à Verderonne, dans un château-parc de la région parisienne, deux "célébrations", deux "mémoriaux", repas-cortèges-happenings placés sous le signe exclusif de la couleur : mauve et noir pour la première, blanc pour la seconde. La joie après le deuil, les noces après les funérailles. A travers l'évidence des symboles s'opère le jeu des transferts. Tel est le sens de la fête miraldienne, un cannibalisme supérieur de la vision. A la fin du mois de novembre dernier Miralda est venu à Milan assister aux ultimes préparatifs de Spoerri pour le banquet des Nouveaux Réalistes chez Biffi. (1) Je l'ai vu dans l'exaltation du moment émettre le vœu de trouver enfin à Milan le vrai mécano d'art cannibale. Pour ma part j'ai bon espoir. Je fais confiance à l'antique tradition gastronomique lombarde et à tous les cultes para-culinaires qui s'y rattachent.

Pierre RESTANY

(1) v. "La fête aux Nouveaux Réalistes", L'Art Vivant, n° 16, p. 40.

L'avant-garde au Festival de Bages

A cause de leur langage spécifique, les arts plastiques (peinture, sculpture...) n'avaient pas encore participé au "des-vellement català". C'est à présent chose faite et ce grâce au Primer festival de cultura catalana de Bages.

Non seulement des artistes ont accepté de participer à cette manifestation, mais encore certains d'entre eux ont profité de cette occasion pour énoncer dans des textes en catalan leurs positions sur l'art ou sur leur travail.

C'est le cas de Miquel Fourquet et Joan Lluís Vilà, co-signataires d'un manifeste qui fait date. C'est le cas, également, de Patrick Gifreu. Voici les conclusions des textes, plus théoriques chez Fourquet et Vilà, volontiers plus pratiques chez Gifreu : - "El nostre treball est passa altrement. Foncionna a partir d'une altra reflexio: marxiste-leniniste.

Volem acabar amb "l'artista burges", mite personificat qu'hom coneix prou per ser el servidor de la causa de l'ideologia dominant.

Volem que s'acabin els salons de la retaguarda on la mediocritat de les produccions no pot parer un deliri literari que maneja una pseudopsicologia de fofotes ! Lassa que sabem el que cobreix el psicologisme !

No volem crevar sota al carcany de la cultura burgesa. Deixem-l'hi contemplar l'academisme decadent en el seu Palau de la Cultura, Palau de la Cultura ! Pero quina cultura ? Per qui ?

Si, el nostre treball es en ruptura. El nostre treball es vol en ruptura. El nostre treball lluita contra la tradicio de l'art academic. El nostre treball participa a una tradicio d'avant-guarda.

I, representen una paraula d'Oc-tavio Paz, som per una "tredicio de ruptura".

Gifreu aussi se situe résolu-

ment dans ce mouvement de l'avant-garde; son objectif "sal-ler del segle XIX", car précise-t-il :

"La força d'un treball d'avant-guarda és (i sera) historicament important dins el procés d'emancipacio etnic nord-catala tant com serem pas sal lit culturalment (al sentit més ampli) del segle XIX".

Ces trois noms n'épuisent pas la participation "catalane". Il en est d'autres; tout aussi résolus et engagés comme Miquel Arnaudès ou Enric Taberné, sur lesquels il faudra revenir une prochaine fois.

Les Arts au Festival Catalan de Bages

LES arts plastiques, les métiers d'art et la photographie seront représentés au Primer Festival de Cultura Catalana de Bages qui se tiendra du 18 juin au 3 juillet.

Des artistes ont été spécialement invités par les organisateurs : Jordi Caseblanc, Josep Castell et Francesc Pous, et des céramistes, Jaumeta Bartre et Marie Lluís.

Une manifestation d'art d'avant-garde avec production de manifeste y regroupera des jeunes chercheurs comme Miquel Arnaudès, Beatriu Bachàs, Bernadeta Foulon, Miquel Fourquet, Gérard Jonca, et Joan Lluís Vilà. Y figureront également, Renat Surroca, Merc

Fourquet et Dionis Carbonell.

Un mini-salon permettra aux "peintres du dimanche" de la commune de montrer à la population et aux forasters leurs réalisations.

Enfin dans le cadre du Festival, le dimanche 26 juin, à 11 h, au café de France, le maître Jordi Caseblanc réalisera en

public une peinture médiumnique.

Le vernissage des différentes expositions aura lieu ce dimanche 19 juin, à 11 h. Ouvert à tous.

Note. - Les artistes sont invités à apporter leurs œuvres pour accrochage ce samedi, à partir de 14 h, à la salle Vignettes, route Nationale.

15 juin 1971

transfronterera, gràcies a la Universitat Catalana d'Estiu de Prada (1969), la Mostra de la Cultura Catalana a Perpinyà (1979), la creació d'un departament d'estudis catalans a la Universitat de Perpinyà (1982) i l'organització al Pertús, al Fort de Bellaguarda, d'un Retrobament català anual (1982).

Tot això Restany ho avaluava positivament. La Catalunya del nord no era pas un *lent* sense art. No era pas al·lèrgica, ni hostil a la novetat... El terme *el jardí de Maria* no havia quedat sec, rocallós i erm, passada l'"edat d'or" de Picasso a Ceret, de Matisse a Cotlliure, o de Dufy a Perpinyà... Òbviament, tothom no dormia, es notava una bellugadissa (que certament es pot assimilar a una *moguda*). Si Restany no hagués admès aquest canvi, hauria seguit les seves visites familiars, ordinàries i discretes a la Catalunya del nord. Va venir, però es manifestà en públic ben poques vegades.

La primera vegada fou el 1983. Se l'havia cridat per una conferència deixant-li la total llibertat del tema. L'acte tingué lloc el 19 de febrer, a la sala Lazermé de la vila des Tilleuls després del dinar. El moviment de la mà dreta que fa Restany i el puro que somiqueja dins del cendrer (es veu a una fotografia de Serge Moritz que treballava a *L'Indépendant* i residia a Palaldà) ens indica que, després de l'àpat, dels més saborosos, la xerrada del convidat fou unes postres magistralment inèdites, neuloses, oníriques. Magnificència de l'evasió! Lirisme i silenci! Paraules i imatges —les que descabdellava la pel·lícula del CNRS. L'Amazònia excepcionalment tenia la seva font al cim del Canigó, i tornava amb tendresa la mà al riu Tet. Perpinyà (no se n'adonà llavors, i n'ha perdut tot record avui) afegia un paragrafet al manifest de naturalisme integral. Però el discurs del conferenciant no va trobar unanimitat. Si Restany va posar del seu costat una part del públic ja sensibilitzada per l'ecologia i *land art* a l'art de la terra i a la supervivència del planeta, no es va guanyar ningú del costat de les cadires positivistes.

Restany tornà l'any següent per participar en un col·loqui entorn de Josep Grau Garriga i l'art contemporani. Aquest col·loqui —més aviat tertúlia que no pas intercanvi científic— tenia l'objectiu de promoure l'obra de Grau Garriga. Mai encara s'havia vist un tal escamot, nombrós i representatiu, de crítics "parisencs" a l'antiga capital del reialme de Mallorca: Catherine Millet, Catherine Francblin, Gerard Xurriquer, Christian Delacampagne... Fou un gran esdeveniment, car de col·loquis sobre l'art contemporani no solia fer-se'n gaires a Perpinyà.

Nova prova que la Catalunya del nord bellugava i intentava afirmar la seva modernitat al peu del Canigó, aquest mateix 1984, Elna (la població de Terrús i de J.-L. Vila: una població que havia confiat les seves nobles muralles per a "instal·lacions" i per a apostes per art; un nou art) acollí durant tres dies unes trobades europees de vídeo. Les instal·lacions més rellevants foren els treballs d'Antoni Muntadas, que no va poder presenciar la inauguració perquè era als Estats Units, i dos de la realitzadora belga Marie-Jo Lafontaine (1950),

ben present... Antoni Mercader, fundador el 1982 de l'escola *Videografia* de Barcelona, fou un dels primers actors i promotors del videoart.

Restany tornà poques vegades entre Corbera i Albera.

Amistats? Si se'n guanyà unes quantes? Si no, com s'entendria la seva relació amb el Museu d'Art Modern de Ceret, i la mostra que aquesta institució engrandida i segellada amb una ceràmica de Tàpies, va dedicar a la col·lecció Pierre Restany amb el nom d'*Une vie dans l'art*? Mostra que seguia —recalquem-ho— una retrospectiva 1980-1988 de l'obra del pintor Jean Capdeville. Gairebé unes núpcies mítiques entre Capdeville el pintor solar sedentari i Restany, el viatjant incansablement curiós de tota cosa i que, potser, es penedí de no haver fet més per "*vous autres, et avec vous*".

Influències? Sí, també, unes quantes. Tant el Restany del primer manifest del *Nouveau Réalisme* com el Restany del manifest del "Naturalisme integral" —"Cal lluitar contra la pol·lució dels sentits i del cervell, molt més que contra la de l'aire i de l'aigua". No obstant això, a Perpinyà, un Jacques Lepage (la "segona" escola de Niça) tenia un eco més ampli que no pas Pierre Restany (la "primera" escola de Niça) i, finalment, la *pintura/pintura* hi dominaria els dos o tres addictes al *land art*.

Ningú no el reivindicava. Se segueix més aviat un creador que un crític. I Claude Viallat dominava el paisatge. Però segurament també, fou una qüestió de generació. Com que per aquells anys el mercat s'havia enfebrat de "nou" i les avantguardes es feien la quissa, per substituir-se, la joventut (brandant com sol fer-ho l'última marca de moda) l'havia declarat més o menys d'un altre temps. Venerable, però anacrònic!

A part, potser, hi ha Joseph Maureso, que usà un vincle privilegiat amb el crític. L'escultor (que acaba de fer una exposició a l'Espai Maillol de Perpinyà) sempre recordarà la disponibilitat i la modèstia de Restany. Maureso tingué l'oportunitat de presentar durant una estada del crític un treball que estava fent i del qual li havia comentat un conjunt de mostres instal·lades en un cotiu tocant al seu taller. No sols Restany va adreçar-li preguntes, no pas les de cap jutge ni professor sinó aquelles investigadores i enriquidores d'un *bon dialoguista*. També escoltà les respostes no pas amb interès benevolent o factici, sinó que el va regraciar obsequiant-lo amb aquestes paraules pregonament sinceres: "*Vous m'avez fait rêver*."

Somniar, i molt més... "Quan vaig presentar «Porc-Modernité» a la Fundació Boris Vian, a la Cité Véron de París, qui creus que va ser el primer a manifestar-se al vernissatge? Pierre Restany"... El gran senyor Pierre Restany!

París ha dedicat tot un col·loqui a aquest gran senyor.¹ A Perpinyà s'hauria de recuperar la seva figura com a *català universal*, o per desprendre's d'una apropiació que més d'un tindria raó de considerar més megalomaniaca que nos pas encertada, almenys col·locar-lo dins del llinatge dels grans impulsors

1. NR: L'autor fa referència al col·loqui internacional que va tenir lloc del 30 de novembre a l'1 de desembre de 2006 dedicat al crític d'art Pierre Restany: *Le demi-siècle de Pierre Restany*. Va ser organitzat per l'INHA (Institut National d'Histoire de l'Art) a París, sota la coordinació de Richard Leeman.

de formes noves eixits de la Catalunya del nord. És a dir, per a mi, al costat de Víctor Crastre (1903-?) i Robert Rius (1914-1944).

Del primer, gairebé tothom coneix la feina dins la galàxia surrealista (*Clarté*, la seva relació amb Louis Aragon, etc.). Del segon només avui, gràcies a les investigacions d'una neboda seva, es comença a apreciar millor la seva amistat amb B. Peret i A. Breton, i a avaluar la seva implicació a la revista clandestina *La Main à Plume* (fou afusellat pels nazis a París a l'edat de trenta anys). Com Crastre i Rius, Restany no només va tractar de tu les avantguardes sinó que, a un nivell encara més alt i mundial que els mencionats, en va fundar, encetar i orientar algunes. A tall de conclusió, em plauria subratllar que Restany és fill d'aquest Vallespir tan lloiat ahir per un Ludovic Massé, i distingit per un Jean-Claude Andro o un Julien Gracq, sí... fill d'aquest poblet que, abans d'ahir, a l'alba del segle passat, cantà Joan Salvat-Papasseit (1894-1924), l'immens poeta antinoucentista, i on Francesc Ferrer i Guàrdia, tot just sortit de la presó de Barcelona, va escriure, l'estiu de 1907, el seu fecundíssim i meravellós llibre sobre *L'Escola Moderna*.

No semblarà gens exagerat ajuntar i enllaçar tots els passos progressistes i llibertaris pels carrers dels Banys d'Arles (Amélie-les-Bains), font atrevida on Pierre Restany begué l'aigua més viva.